

France Kosmač

Martinček in kamenje

France Kosmač se je rodil leta 1922 v Ljubljani. Ob začetku druge svetovne vojne je maturiral v Ljubljani na klasični gimnaziji. V letih 1942 in 1943 je bil deset mesecev v italijanski internaciji, od razpada Italije dalje pa v partizanih.

Njegovi prvi dve zbirki pesmi sta izšli med narodnoosvobodilnim bojem. Takoj po osvoboditvi so izšle te pesmi v zbirki z naslovom Podobe našega pohoda (1946).

France Kosmač je študiral in napravil nekaj izpitov na pravni in filozofski fakulteti, vendar študija ni dokončal. Posvetil se je filmu in pisanju kot svobodni filmski delavec in vztrajal v tem poklicu petindvajset let. Poskušal se je v pisanju dramske in epske proze, izdal leta 1950 (Kurent in smrt) in 1962 (Dom v veselju) še dve pesniški zbirki ter velik del svojega ustvarjalnega navora posvetil filmski režiji in pisanju scenarijev. Med filmi se radi spominjamo njegovega Koplji pod brezo po motivih novele Prežihovega Voranca Vodnjak (1954) in Lucije (1966) po Finžgarjevih Stricah.

Uveljavil se je tudi na področju kratkometražnega filma. Režiral je pri televiziji, v radiu in v gledališču. Trenutno pripravlja novo pesniško zbirko, dela pri televiziji kot dramaturg in sodeluje s svojimi prispevki v naši reviji in v radiu. Ob tridesetletnici naše vstaje izide ponatis njegovih partizanskih sonetov in izbor iz drugih pesmi pod naslovom NA DNU JE DAN.

MARTINČEK IZ ARHIVA

Jaz sem tisti martinček
z dvema repoma,
ustvarjen izven serije,
kot nalašč za zbiralce
redkosti.

Požira me skokoviti
razvoj železarstva,
najeda pa me tudi nekaj
drugih smrti:
osmojeno sonce
in razpadajoča luna

in rak simetrije.
 Dva repa mi rasteta spredaj,
 dva zadaj, dve glavi imam,
 dvoje src in jeter, da o rezervnem
 drobovju ne zgubljam
 besedi: le v sanjah
 se zavedam, da presnavljam
 kristalno ogledalo.
 Varno sem spravljen
 v arhivu, na hladnem,
 kot senca in spomin
 med sencami in spomini.
 Prihaja daljna, neznana
 svetloba,
 da bi zbudila moj pozabljeni,
 tisočkratni lev.

KAMEN IN VSE OSTALO

Spet leži tukaj
 kamen
 in okrog njega —
 vse ostalo.
 Tudi kamen je vse ostalo
 in vse ostalo
 je kamen.
 In še kamna
 včasih ni,
 še kamen hkrati je in ni,
 pa če ljudje smo
 in če nas ni.

Pa na čigavem srcu
 ta kamen leži?
 In katero srce
 bo srce kamna,
 ko vse okameni?

O BELEM KAMENJU

Ali ste kdaj videli belo kamenje
 sredi gozdov, v hudourni strugi
 noči?
 Ali ste morali kdaj hiteti
 po takem belem, oblem, trdem,
 po neskončnem kamenju v strmi
 breg?

Ali ste kdaj pomislili, odkod
temu kamenju sredi črne noči
tako vesela, plapolajoča
luč?

Nekoč smo med streli in bojnimi
kriki hiteli čez tisto kamenje,
ne da bi vedeli, da mu vžigajo trdo
srce
naša težka sapa, naše brezumno
upanje in naše svobodne, hrepeneče
oči.

PUSTITE NAS PRI MIRU

Pustite nas pri miru, Jugoslovane,
saj ne veste, da imamo levo nogo večjo od desne
in na tretji roki šest prstov in z nosom
odkrijemo hitro vsako zahrbtno misel.
Preučujte črne in Indijance, zanimajte se za svojo senco,
nas pa pustite pri miru, ne mešajte se z nami
v divje zakone, v mešane družbe, pazite:
postali boste podobni nam in potem — gorje —
ne bomo več vedeli, kdo je kdo.
Pustite nas, Jugoslovane, naj si spletemo gnezdo
po svojem okusu — iz optimizma in bratstva,
iz listja in trave, iz ideologij in dezinfekcije.
Pustite nas, da trgujemo z vami samo enkrat
na teden, sicer pa nobena družina ne potrebuje
sedemnajst pralnih strojev in trinajst radijskih anten.
Pustite nas, sicer se vam bo maščevalo:
izumili bomo mlin za predelovanje prahu,
dovolj za vso Evropo in še za pol sveta.
Predstavljajte si, kakšna bo druga polovica!

INZULARNI KOMPLEKS

Vsakega okupatorja
naj na naši mali
morski obali
zadene mila kazen.
Prostor na morju
naj ne ostane pust
in prazen:
vsak okupator, nekdANJI,
ki bi rad bil sedanji
ali tisti, ki bi rad bil
v prihodnje, naj —

